

Kritische prestatie-indicatoren als meetinstrument voor regionale overheden

Factsheet over het toepassen van KPI's voor kringlooplandbouw door provincies, waterschappen en gemeentes

Allard Jellema, Ralph Pessers, Anne van Doorn en Joan Reijs

Markt

Regionale overheden

Rijksoverheid

1 Meten en waarderen van duurzaamheidsprestaties

Door de bedrijfsvoering te verduurzamen, kunnen boeren bijdragen aan het realiseren van doelen op het gebied van klimaat, milieu en biodiversiteit. Dit is een grote uitdaging. Duidelijke doelen en ecologische kaders kunnen deze uitdaging behapbaar maken. Een systeem van kritische prestatie-indicatoren (KPI's) voor kringlooplandbouw kan hierbij helpen. Deze KPI-K-systematiek heeft als doel om de duurzaamheidsprestaties van boerenbedrijven te koppelen aan doelen rond klimaat, milieu en biodiversiteit en deze op een eenduidige manier en in samenhang te meten. Dit kan boeren helpen om zelf beter richting te geven aan hoe zij kunnen bijdragen aan het realiseren van deze doelen. Daarnaast kunnen ketenpartijen, banken, terreinbeherende organisaties, overheden en andere partijen op basis van KPI-scores boeren waarderen voor duurzaamheidsprestaties.

Er zijn vele mogelijke toepassingen van de KPI-K-systematiek in de praktijk denkbaar. In een reeks factsheets worden deze toepassingen voor het waarderen van duurzaamheidsprestaties met KPI's verkend, met als de doel de potentiële gebruikers van KPI's inzicht te verschaffen in de mogelijkheden die KPI's bieden. **In deze factsheet worden toepassingsmogelijkheden voor regionale overheden verkend.** Uitgebreidere informatie over de KPI-K-systematiek, waaronder waarom deze wordt ontwikkeld, hoe KPI's werken en hoe ze kunnen worden geborgd, is te vinden in de notitie *Toepassing van kritische prestatie-indicatoren voor de landbouw*.

2 Hoe kunnen KPI's worden gebruikt?

Regionale overheden (provincies, gemeenten en waterschappen) staan voor grote opgaven ten aanzien van klimaat, milieu en biodiversiteit. Reductie van uitstoot broeikasgassen, instandhouding van natuurkwaliteit, leefbaarheid van het platteland waarborgen en water- en bodemkwaliteit verbeteren zijn voorbeelden hiervan. De landbouw speelt een belangrijke rol in deze opgaven. De KPI-K-systematiek biedt een integraal doelenkader en meetmethode om duurzaamheidsprestaties met betrekking tot de bovengenoemde opgaven op bedrijfsniveau te meten, en zo praktische handvatten te bieden aan boeren die hun bedrijf willen verduurzamen. Op basis van de KPI-K-systematiek kunnen regionale overheden boeren waarderen voor hun duurzaamheidsprestaties, bijvoorbeeld door ze bij goede scores op de KPI's financieel te belonen of door ze vrij te stellen van bepaalde wettelijke verplichtingen. Daarnaast kunnen KPI's worden gebruikt in de gebiedsprogramma's van provincies om de voortgang van doelen in gebieden te monitoren, zoals met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

3 Welke mogelijkheden zijn er bij regionale overheden om te sturen met KPI's?

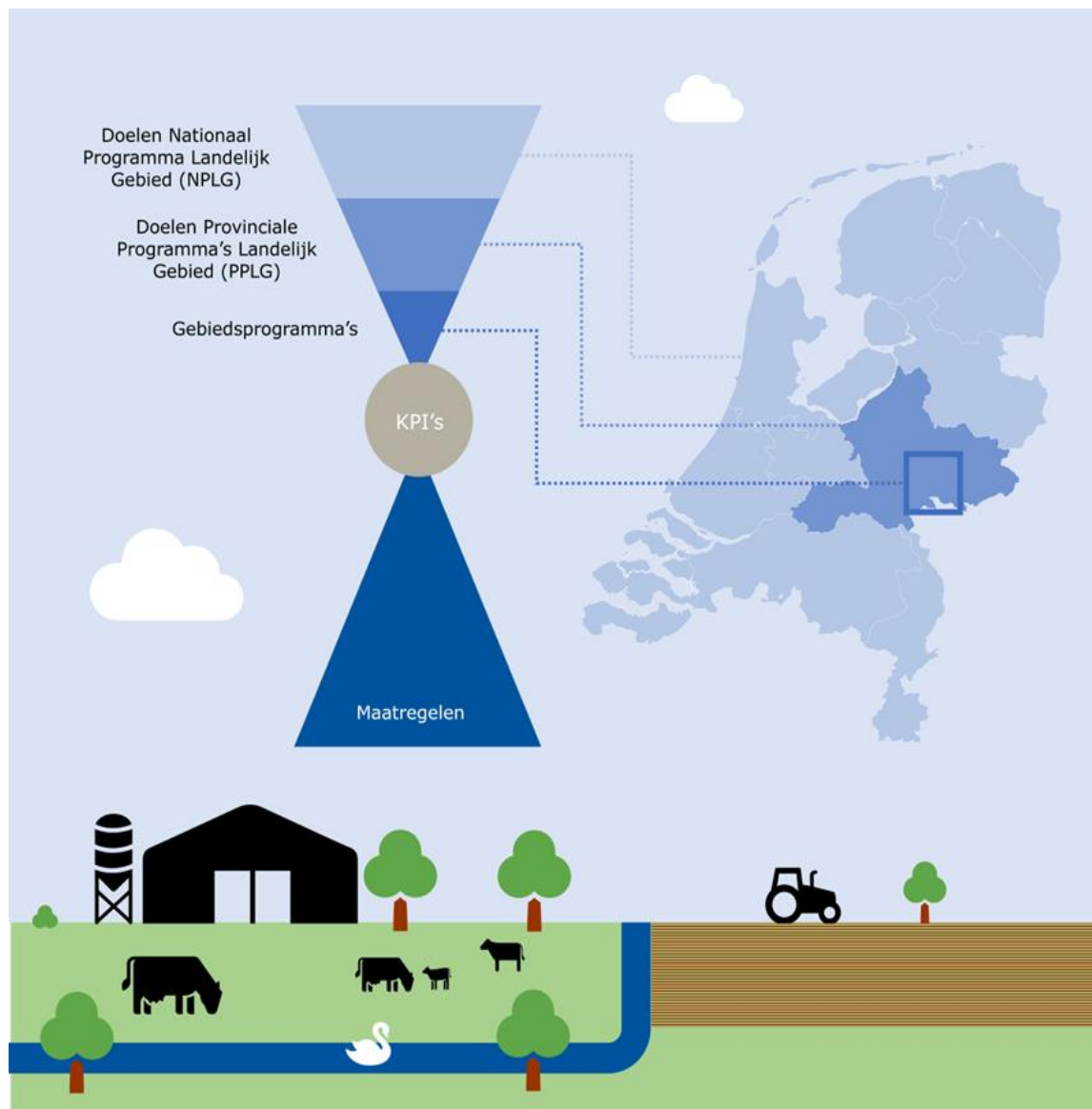
Er zijn verschillende interventies voor regionale overheden mogelijk om boeren te stimuleren hun bedrijfsvoering te verduurzamen en waarbij de KPI-K-systematiek als integraal doelenkader en meetmethode kan ondersteunen. Deze interventies kunnen worden gerangschikt met behulp van een interventieladder (zie figuur 1, en publicatie *Toepassing van de KPI-K-systematiek in de praktijk* voor een verder toelichting van de interventieladder). In het onderstaande worden een aantal van deze interventies beschreven waarbij wordt toegelicht hoe KPI's kunnen ondersteunen.

Figuur 1 Mogelijke beleidsopties voor regionale overheden om boeren te stimuleren hun bedrijfsvoering te verduurzamen op basis van de interventieladder (gebaseerd op Baayen et al., 2022). Hoe hoger op de ladder een bepaalde interventie is gepositioneerd des te groter de bereidheid van bijvoorbeeld een overheid om organisatorische capaciteiten (communicatie, etc.), financiële middelen (beloningen, etc.) en gezag (normeren, etc.) in te zetten

Bewustwording en inzicht dankzij een gemeenschappelijke taal

Omschakeling naar duurzamere vormen van landbouw vraagt van een boer allereerst bewustwording en inzicht in de eigen situatie dan wel de gevolgen van eventuele wijzigingen in de bedrijfsvoering. KPI's kunnen hierbij worden ingezet om duidelijkheid te geven over de prestaties die van boeren worden verwacht en over de wijze waarop deze prestaties kunnen worden gerealiseerd. KPI's fungeren hierin als een gemeenschappelijke taal. Hierdoor kunnen boeren hun KPI-waarden ook vergelijken met die van collega-boeren (benchmarking).

Figuur 2 KPI's als verbinder tussen doelen (NPLG, PPLG, gebiedsprogramma's) enerzijds en maatregelen op het boerenerf anderzijds (ter illustratie)

Hulpmiddel in gebiedsprogramma's

In het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) staan de richtinggevende doelen van de Rijksoverheid ten aanzien van natuur, stikstof, landbouw, water, bodem en klimaat. Het Rijk heeft de verdere uitwerking van de doelen bij de provincies neergelegd. Daarom wordt het NPLG verder geconcretiseerd in een Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG; één per provincie) dat weer de basis vormt voor gebiedsprogramma's in de provincies. In deze gebiedsprogramma's staan hoe de bovengenoemde doelen in een specifiek gebied worden ingevuld. Duurzaamheidsopgaves met betrekking tot natuur, water en klimaat kunnen verschillen per gebied.

KPI's kunnen binnen gebiedsprogramma's gebruikt worden om gebiedsspecifieke doelen ten aanzien van bijvoorbeeld natuur, water en klimaat te vertalen naar het niveau van individuele bedrijven. Dit biedt houvast voor de boeren en maakt duidelijk hoe zij in hun bedrijfsvoering kunnen bijdragen aan realisatie van gebiedsdoelen. Als alle boeren in een gebied bijvoorbeeld kunnen aangeven hoe zij verwachten te gaan scoren op de KPI ammoniakemissie in de toekomst, ontstaat er op gebiedsniveau een beter beeld van de mogelijke emissiereductie. Omgekeerd kan een gebiedsdoel voor ammoniakemissie worden vertaald naar benodigde prestaties van individuele bedrijven op de KPI ammoniakemissie. Daarnaast kunnen KPI's behulpzaam zijn bij het monitoren en evalueren van voortgang van gebiedsprogramma's. Doordat op bedrijfsniveau informatie wordt verzameld over ammoniakuitstoot, stikstofoverschot, aandeel groenblauwe dooradering etc., kunnen deze gegevens geaggregeerd worden naar gebiedsniveau. Dit biedt inzicht in de effectiviteit van gebiedsprogramma's en helpt bij het bijsturen van de aanpak indien nodig. Door KPI's als gemeenschappelijke taal te gebruiken tussen boeren, overheden en overige stakeholders ontstaat er bovendien een gezamenlijk begrip van de doelen en kan er meer draagvlak worden gecreëerd voor een gebiedsprogramma.

Beloning voor duurzaamheidsprestaties

Overheden kunnen boeren stimuleren om hun bedrijfsvoering te verduurzamen door ze te belonen voor duurzaamheidsprestaties. De KPI-K-systematiek kan worden gebruikt om deze duurzaamheidsprestaties aan te tonen. Er zijn inmiddels al verschillende provinciale en lokale initiatieven, zoals in Midden-Delfland, Noord-Brabant en Drenthe, waar dat gebeurt. In dit factsheet wordt een aantal van deze initiatieven uitgelicht.

Toegang tot grond

Provincies, gemeentes en waterschappen bezitten grote hoeveelheden landbouwgrond. In veel gevallen worden deze gronden verpacht aan boeren. Aan deze pacht kunnen bepaalde voorwaarden worden gesteld, zoals het duurzaam beheer van de gronden. Dit gebeurt bijvoorbeeld in de provincie Gelderland. Sinds 2020 kunnen boeren landbouwgrond van de provincie voor meer jaren pachten. Voorwaarde is dat de boer de kwaliteit van de grond hetzelfde houdt, of verbetert. In de toekomst kunnen KPI's potentieel invulling geven aan deze voorwaarde.

Ook de Rijksoverheid bezit vele hoeveelheden landbouwgrond die via het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) worden verpacht. Sinds juli 2023 zijn door de RVB duurzaamheidscriteria opgenomen in de openbare procedures voor het uitgeven van gronden in geliberaliseerde pacht (Vijn et al., 2023). Hiermee wil RVB bijdragen aan de verbetering van de bodemkwaliteit, de waterkwaliteit en de biodiversiteit. Boeren die bepaalde duurzaamheidscertificaten hebben (zoals SKAL en On the way to PlanetProof) krijgen bonuspunten wanneer ze zich inschrijven voor het pachten van landbouwgrond. Hierdoor neemt de kans dat een perceel landbouwgrond gegund wordt aan een boer met een certificaat toe ten opzichte van een boer zonder certificaat (RVB, 2023). Deze benadering kan ook door regionale overheden worden toegepast, waarbij KPI's kunnen worden gebruikt. Hierbij valt te denken aan een systeem waarin boeren met hogere KPI-scores prioriteit krijgen om grond te pachten ten opzichte van boeren met lagere scores.

Vrijstellingen van wettelijke verplichtingen

Regionale overheden kunnen boeren vrijstellingen geven voor bepaalde verplichtingen. Een voorbeeld van een vrijstelling komt uit de provincie Noord-Brabant. In 2017 heeft de provincie de regels voor de toegestane hoeveelheid uitstoot van ammoniak uit stallen aangescherpt. Vanaf juni 2024 dienen stallen in de provincie Noord-Brabant te voldoen aan deze aangescherpte emissie-eisen. Dit betekent dat veel veehouders hun (verouderde) stallen moeten aanpassen omdat deze niet voldoen aan de nieuwe eisen. Echter, in de Interim omgevingsverordening is een vrijstelling opgenomen. Boeren die kunnen aantonen dat ze al voldoen aan de nieuwe eisen hoeven hun stal niet te passen. Het gaat bijvoorbeeld over boeren die minder vee gaan houden of een natuurinclusieve bedrijfsvoering hebben (Provincie Noord-Brabant, 2023a). KPI's zouden ook gebruikt kunnen worden om te beoordelen of een boer wel of niet in aanmerking komt voor een vrijstelling. In het geval van de regeling in Noord-Brabant zou het dan kunnen gaan over KPI's die ammoniakuitstoot meten.

4 Wat zijn de wettelijke regels?

Wettelijke regels rond het verstrekken van beloningen door overheden

Overheden zoals provincies, waterschappen en gemeenten mogen volgens EU Verordening nr. 702/2014 in principe niet zomaar financiële steun aan bedrijven verlenen (Baayen et al., 2022). Dit moet voorkomen dat de mededinging op de Europese interne markt wordt verstoord en een eerlijke concurrentie tussen bedrijven moet worden gewaarborgd (Europa Decentraal, 2023a). Er zijn echter uitzonderingen op dit verbod op staatssteun, zo ook voor de landbouw.

Landbouwwijzigingsverordening

De landbouwwijzigingsverordening (LVV) staat overheden toe om financiële steun te verlenen aan boeren. Het gaat hier over onder meer over steun voor kleine, middelgrote en micro-ondernemingen; steun voor milieubescherming in de landbouw (die alleen van toepassing is op ondernemingen actief in de primaire productie); steun voor investering in de instandhouding van cultureel en natuurlijk erfgoed op bedrijven; steun voor onderzoek en ontwikkeling in de landbouw- en bosbouwsector; en steun voor bosbouw. Staatsteun die onder de LVV valt hoeft niet te worden aangemeld bij de Europese Commissie. Kennisgeving en rapportage is wel verplicht (Europa Decentraal, 2023b).

De-minimisvrijstellingen

Voor lage steunbedragen kunnen overheden gebruikmaken van de de-minimisverordening (Europa Decentraal, 2023a). Overheden kunnen op basis van deze verordening voor de landbouwsector (EU Verordening nr.1408/2013) een maximaal steunbedrag van 20.000 euro over drie jaar verstrekken aan de primaire producenten van landbouwproducten (Europa Decentraal, 2023c). De provincie Drenthe heeft gebruikgemaakt van deze regeling in het project *Duurzame Melkveehouderij Drenthe* (inmiddels *Duurzaam Boeren Drenthe*, zie beneden) waarin melkveehouders worden beloond voor duurzaamheidsprestaties. Hogere steunbedragen moeten worden aangegeven aan de Europese Commissie. In dat geval moet de staatssteuntoets worden doorlopen.

Richtsnoeren landbouwsteun

Financiële steunmaatregelen vanuit de overheden die niet onder de LVV of de de-minimisvrijstelling vallen, zijn mogelijk wel verenigbaar op basis van de Richtsnoeren landbouwsteun. Deze Richtsnoeren kunnen worden gebruikt voor het verstrekken van financiële steun voor activiteiten met betrekking tot de productie, verwerking en afzet van landbouwproducten. Vergeleken met de LVV ligt de nadruk bij de Richtsnoeren meer op milieu- en klimaatmaatregelen. Daarnaast zijn de richtsnoeren van toepassing op meer steuncategorieën dan de LVV en is de omvang van de toelaatbare steun vaak groter. Steunmaatregelen die onder de richtsnoeren vallen moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie en behoeven haar goedkeuring (Silvis et al., 2022).

Toegang tot grond

Wanneer overheden gronden verpachten tegen een lagere prijs aan boeren die aan bepaalde duurzaamheidseisen voldoen (of wanneer deze boeren eerder aanspraak maken op deze gronden),

moet daarbij rekening worden gehouden met de staatssteunregels. Zo moet voorkomen worden dat de mededinging op de Europese interne markt wordt verstoord en moet de eerlijke concurrentie tussen bedrijven worden gewaarborgd. Om eerlijke concurrentie te waarborgen, moeten overheden op basis van objectieve duurzaamheidscriteria bepalen of een boer in aanmerking komt om grond te pachten. Deze duurzaamheidscriteria moeten worden opgenomen in de openbare procedures voor het uitgeven van gronden. Voor de borging kunnen overheden gebruikmaken van de integrale set aan KPI's.

Wettelijke regels rond vrijstellingen

De juridische mogelijkheden rond vrijstellingen zijn relatief beperkt, vooral wat betreft milieuemissies zoals broeikasgassen en ammoniak. Voor minder stringente doelen rond bijvoorbeeld bodemkwaliteit en dierenwelzijn, is er meer ruimte. In het geval een vrijstelling wel mogelijk is, moet deze streng zijn geborgd (Baayen et al., 2022). Dit houdt onder meer in dat een vrijstelling goed onderbouwd moet zijn. Zo mag een vrijstelling de doelen (zoals het reduceren van broeikasgasemissies) die de Rijksoverheid in eerste instantie met wetgeving beoogde te realiseren niet ondermijnen.

5 Zijn er voorbeelden uit de praktijk?

Brabantse Biodiversiteitsmonitor (provincie Noord-Brabant)

In Noord-Brabant kunnen melkveehouders een financiële beloning ontvangen wanneer zij bijdragen aan versterken van natuur en landschap. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van de Brabantse Biodiversiteitsmonitor (BBM), een KPI-systematiek die de afgelopen jaren is ontwikkeld in kader van het project Brabant Bodem. De BBM bestaat uit 13 KPI's (zoals aangegeven in tabel 1) waarmee de invloed van landbouwbedrijven op biodiversiteit, bodem, water en landschap in kaart wordt gebracht (Van Gogh Nationaal Park, 2022).

Voor elke KPI binnen de BBM wordt een score bepaald. Het aantal punten per KPI varieert tussen de 0 en 200 punten. De behaalde punten voor alle KPI's worden opgeteld om tot de totale score van het melkveebedrijf te komen. Een bedrijf kan met de BBM maximaal 2.500 punten ontvangen (Fikken et al., 2023). Op basis van de score op de BBM ontvangen de deelnemende boeren een beloning van maximaal 5.000 euro per jaar voor een periode van vijf jaar. Eerder was dit nog drie jaar (Provincie Noord-Brabant, 2023b). De melkveehouder bepaalt zelf welke maatregelen er genomen worden om de scores op de KPI's te verbeteren. Hoe hoger de score op de KPI's, hoe hoger de beloning. De meeste informatie nodig voor de BBM is afkomstig uit de Kringloopwijzer.

Tabel 1 KPI's en haalbare scores (per jaar) zoals die worden gebruikt binnen de Brabantse Biodiversiteitsmonitor (Provincie Noord-Brabant, 2023c)

KPI	Score melkveehouder	Punten
% Blijvend grasland	>80	200
	>70	150
	>60	100
	>50	50
% Eiwit van eigen land verhogen	>70	200
	>65	150
	>60	100
	>55	50
N-bodemoverschot verlagen	<60 kg N/ha	200
	<90 kg N/ha	150
	<120 kg N/ha	100
	<160 kg N/ha	50

KPI	Score melkveehouder	Punten
Broeikasgasemissie (g CO₂eq/kg melk) verlagen	<1.000 g/kg meetmelk	200
	<1.100 g/kg meetmelk	150
	<1.200 g/kg meetmelk	100
	<1.300 g/kg meetmelk	50
Ammoniakuitstoot (kg NH₃/ha) verlagen	<45 kg NH ₃ /ha	200
	<55 kg NH ₃ /ha	150
	<65 kg NH ₃ /ha	100
	<75 kg NH ₃ /ha	50
% (Agrarisch) natuurbeheer verhogen	>25	200
	>15	150
	>5	100
	>1	50
% Kruidenrijk grasland verhogen	>50	200
	>30	150
	>15	100
	>5	50
% Groenblauwe dooradering verhogen	>10	200
	>7,5	150
	>5	100
	>2,5	50
Gebruik gewasbeschermingsmiddelen verlagen	Geen gebruik chemische gewasbeschermingsmiddelen	200
	Geen gebruik glyfosaat	100
	Deelname loonwerker aan project 'Schoon Water'	50
Gebruik stikstof-kunstmest verlagen	Geen gebruik stikstof-kunstmest	200
	<50 kg N/ha	150
	<100 kg N/ha	100
	<150 kg N/ha	50
P-bodemoverschot (kg P/ha) verlagen	<-10 kg P/ha	150
	<-5 kg P/ha	100
	<0 kg P/ha	50
Weidegang (uur/jaar) verhogen	>1.440 uur/jaar	200
	>720 uur/jaar	150
	Deelweidegang	100
	Jongvee weidegang	50
Eiwit in het melkvee rantsoen (g RE/kg voer) verlagen	<150 g RE/kg voer	150
	<155 g RE/kg voer	100
	<160 g RE/kg voer	50
Maximale totale score		2500

Duurzaam Boeren Drenthe (provincie Drenthe)

In het project Duurzaam Boeren Drenthe (vervolg van het project *Duurzame Melkveehouderij Drenthe*) worden melkveehouders in Drenthe beloond die hun bedrijfsvoering verduurzamen op het gebied van water, bodem, klimaat en stikstof. Deze beloning wordt verleend voor duurzaamheidsprestaties die worden berekend op basis van behaalde scores op een integrale set

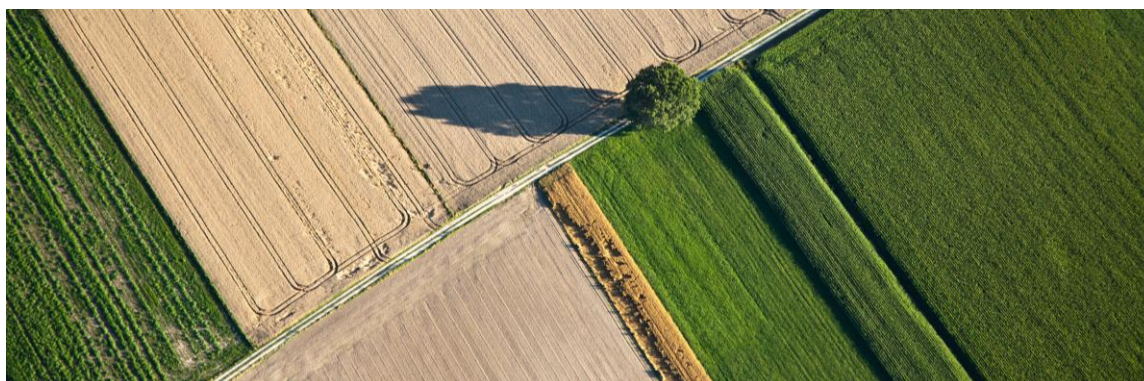
van 11 vooraf vastgestelde KPI's (zie tabel 2). Hoe hoger de score op de KPI's, hoe hoger de beloning (Provincie Drenthe, 2023a).

Per deelnemer is er een maximale beloning van 5.000 euro per jaar beschikbaar. Voorwaarde is dan wel dat er maximaal gescoord wordt op de KPI's. Duurzaam Boeren Drenthe wordt gefinancierd uit de investeringsagenda, Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw en uit de versnellingsopgave van het Nationaal Programma Landelijke Gebied (NPLG) (SNN, 2023). Er nemen 387 melkveehouders deel aan de regeling. In een pilot wordt ook gewerkt aan het vaststellen van KPI's voor akkerbouw- en gemengde bedrijven. Het doel is om in 2024 ook een beloningsregeling open te stellen voor deze categorie bedrijven (Provincie Drenthe, 2023a).

Tabel 2 KPI's zoals die worden gebruikt in provincie Drenthe (Provincie Drenthe, 2023b)

KPI		Score	Beloning (euro)
Ammoniakuitstoot Kg NH ₃ per hectare		≤40	300
		≤50	200
		≤60	150
Weidegang Uur per jaar		≤2.160	600
		≤1.440	300
		≤720	200
Ruw eiwit in rantsoen Gram ruw eiwit per kg droge stof		≤155	700
		≤160	350
		≤165	200
Tankmelkureum Mg per 100 gram		≤18	700
		≤19	350
		≤20	200
% Eiwit van eigen land % zelf geteeld van gevoerde eiwit		≥65	700
		≥60	350
		≥55	200
Gewasrotatie-index Weging wortel/rust gewassen & vlinderbloemigen		≥0,8	250
		≥0,7	200
		≥0,6	150
Totale milieubelasting gewasbescherming Bodemleven/grondwater/ oppervlaktewater	Milieubelastingspunten bodemleven per bedrijf (MBP/ha)	≤100	500
		≤200	250
		≤300	150
		≤400	100
	Milieubelastingspunten grondwater per bedrijf (MBP/ha)	≤100	500
		≤200	250
		≤300	150
		≤400	100
	Milieubelastingspunten oppervlaktewater per bedrijf (MBP/ha)	≤100	500
		≤200	250
		≤300	150
		≤400	100
Fosfaatbodemoverschot Kg P ₂ O ₅ /ha		≥-5 - ≤5	250
		≥-10 - ≤10	200

KPI		Score	Beloning (euro)
Koolstofbalans Insturen gegevens uit Kringloopwijzer			50
Stikstofbodemoverschot Kg N totaal per hectare voor gras/mais/bouwland	Grasland (kg N/ha)	80	700
		105	350
		130	250
		155	150
	Maisland (kg N/ha)	45	700
		55	350
		70	250
		80	150
	Bouwland (kg N/ha)	45	700
		60	350
		75	250
		95	150
Broeikasgasemissie CO ₂ -eq per kg meetmelk		≤775	250
		≤1.000	200
		≤ 1.100	150
Totale maximale beloning per jaar			5000

Kringloopboeren Midden-Delfland

Melkveehouders in de Gemeente Midden-Delfland (Zuid-Holland) die zich extra inzetten voor het sluiten van bodem, plant-, dier- en mestkringlopen op hun bedrijf, en daarmee opschuiven naar meer kringlooplandbouw, ontvangen hiervoor een subsidie. De Gemeente Delfland wil met deze subsidie melkveehouders stimuleren hun bedrijfsvoering te verduurzamen. De subsidie is opgesteld in kader van het programma 'Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland'. De kern van dit programma is het sturen op doelen in plaats van maatregelen en regels.

Het sturen op doelen wordt gedaan op basis van een KPI-systematiek. De systematiek zoals die wordt gebruikt in Midden-Delfland bestaat uit zeven KPI's (zie tabel 3). Per indicator kan de boer een score op basis- of topniveau halen. Bij een topscore ontvangt de boer maximaal 600 euro per indicator (Gemeente Midden-Delfland, 2023a). De maximale omvang van de subsidie kan zo oplopen tot 4.200 euro. De subsidieregeling wordt gefinancierd door Gemeente Midden-Delfland, het Hoogheemraadschap Delfland en 'Rotterdam de boer op!' (een coalitie van 19 partijen die samenwerken om meer biodiversiteit op het platteland te realiseren).

Tabel 3 KPI's zoals die worden gebruikt in Midden-Delfland (Gemeente Midden-Delfland, 2023)

KPI	Basisniveau	Topniveau
Eiwit van eigen land % eiwit zelf gesteeld van gevoerde eiwit	>50	>60
Fosfaat bodemoverschot Kg NH ₃ per hectare	<10	<0
Stikstof bodemoverschot Kg N per hectare	<150	<140
Ammoniakuitstoot Kg NH ₃ per hectare	<80	<75
Blijvend grasland % van totale areaal	>40	>60
Natuur- en landschapsbeheer % oppervlakte natuur- of landschapsbeheer	>5	>10
Broeikasgasuitstoot Gram CO ₂ eq per kg meetmelk	<1.200	<1.100

KPI's in het Markemodel

In het Markemodel werken boeren (verenigd in de Boerenraad) en sturende partijen (verenigd in de Markeraad) nauw samen om op regionaal niveau kwaliteitsdoelen rond de thema's waterkwaliteit, biodiversiteit, ammoniak en nitraatuitstoot en agrarisch natuurbeheer te realiseren en bijbehorende beloningen voor boeren te bepalen. De Markeraad bestaat naast regionale overheden (provincie en waterschap) ook uit marktpartijen, zoals bijvoorbeeld Rabobank en FrieslandCampina.

In het Markemodel neemt de Markeraad het initiatief en komt met een voorstel voor doelen, beloningen en faciliteiten. Vervolgens organiseert de Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek (Vala) een dialoog met de Boerenraad. Op basis van consent tussen de Marke- en Boerenraad worden de doelen en beloningen vastgesteld. In totaal worden hiervoor negen KPI's gebruikt: broeikasgasemissies, ammoniakuitstoot, waterkwaliteit, N-bodemoverschot, fosfaatoverschot, milieubelasting, percentage land met beheerspakket, percentage kruidenrijkgrasland, percentage eiwit van eigen land (BoerenKPI, 2022).

In de Markeraad moeten de sturende partijen het eens worden over regionale doelen en de daaraan gekoppelde beloningen en faciliteiten. Vervolgens gaat de Markeraad gezamenlijk de dialoog aan met de Boerenraad. Het grote voordeel hiervan is dat er een eenduidige sturingslijn richting de boeren komt. Dit is een groot contrast met de huidige situatie waar partijen aparte sturingslijnen, sturingssystemen en controleprotocollen hebben voor de boer. Dit leidt onder meer tot verwarring en een gebrek aan overzicht bij zowel de boeren als sturende partijen. Bijgevolg kan dit leiden tot tegenvallende resultaten ten aanzien van milieu en biodiversiteit en tot een groeiend wantrouwen bij publiek en politiek (Markemodel, 2021). Het Markemodel wil dit tegengaan.

De doelen die zijn vastgesteld door de Marke- en Boerenraad worden door VALA (uitvoeringsorganisatie van het Markemodel) in het Regionale Omgevingsplan (ROP) opgenomen. De doelen in het ROP liggen voor langere tijd vast, zodat alle betrokkenen zekerheid hebben voor de langere termijn. De ambitie is om elke negen jaar het ROP in een regionale dialoog grondig te evalueren en waar nodig aan te passen aan gewijzigd overheidsbeleid, markteisen en in de praktijk opgedane kennis (Markemodel, 2021)

De beloningen zijn afkomstig van verschillende partijen en worden gestapeld. Deze beloningen zijn niet alleen van financiële aard, maar kunnen ook bestaan uit andere vormen van beloningen zoals toegang tot (pacht)grond, kennis, netwerken en ruimte binnen wet- en regelgeving. Alleen prestaties die verder gaan dan wettelijke vereisten met betrekking tot de thema's lucht, water en land komen in aanmerking voor beloningen.

Wil u meer weten over andere toepassingsvormen van de KPI-K-systematiek? Bekijk dan de onderstaande factsheets.

Markt

Rijksoverheid

6 Bronnen en literatuur

- Baayen, R. P., van Doorn, A.M., Reijs, J., Kisters, T. en van Hal, O., 2022. Sturing, waardering en beloning van duurzaamheid in de landbouw met kritische prestatie-indicatoren (No. 3179). Wageningen Environmental Research.
- Boeren KPI, 2022. Pilot Achterhoek. <https://www.boerenkpi.nl/pilots/achterhoek>
- Europa Decentraal, 2023a. *Staatsteun*. Kenniscentrum Europa Decentraal. <https://europadecentraal.nl/onderwerp/staatssteun/>
- Europa Decentraal, 2023b. *Landbouwvrijstellingsverordening*. Kenniscentrum Europa Decentraal. <https://europadecentraal.nl/onderwerp/staatssteun/vrijstellingsmogelijkheden/landbouwvrijstellingsverordening/>
- Europa Decentraal, 2023c. *De-minimisverordeningen*. Kenniscentrum Europa Decentraal. <https://europadecentraal.nl/onderwerp/staatssteun/vrijstellingsmogelijkheden/de-minimis/>
- Fikken, T., Van den Berg, K.W. en van der Salm, S., 2023. *Evaluatie Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij (BBM) als meetinstrument*. Aequator Groen & Ruimte bv.
- Gemeente Midden-Delfland, 2023. *Subsidieregeling waardering prestaties studieseizoen kringlooplandbouw Midden-Delfland*. Subsidieregeling waardering prestaties studieseizoen kringlooplandbouw Midden-Delfland 2023 | Gemeente Midden-Delfland (middendelfland.nl)
- Markemodel, 2021. *Rapportage GLB-pilot Het Markemodel: Ontwerp voor een regionaal netwerksturingsmodel voor toekomstbestendige landbouw*. Vruchtbare Kringloop Achterhoek, Het Markemodel, Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek.
- Provincie Drenthe, 2023a. *Beloningsregeling melkveehouderij* <https://www.provincie.drenthe.nl/duurzaamboerendrenthe/meedoen/beloningsregeling-melkveehouderij/>
- Provincie Drenthe, 2023b. Provinciaal Blad: Subsidieregeling Duurzaam Boeren Drenthe – Melkveehouderij - nr. 1599.
- Provincie Noord-Brabant, 2023a. *Regels stallen 2024*. Provincie Noord-Brabant. <https://www.brabant.nl/onderwerpen/landbouw-en-voedsel/veehouderij/beleid-veehouderij/regels-stallen-2024>
- Provincie Noord-Brabant, 2023b. Ruim € 13 voor uitbreiding Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij. Provincie Noord-Brabant. <https://www.brabant.nl/actueel/nieuws/landbouw-en-voedsel/2023/ruim-13-miljoen-euro-voor-uitbreiding-brabantse-biodiversiteitsmonitor-melkveehouderij>
- Provincie Noord-Brabant, 2023c. Subsidieregeling transitie landbouw Noord-Brabant. Provincie Noord-Brabant. https://www.brabant.nl/actueel/regelingen/cvdr609103_20
- RVB (2023). *Bonuspunten om duurzame pacht te stimuleren*. Den Haag, Rijksvastgoedbedrijf.
- Silvis, H., Schrijver, R. en Jellema, A., 2022. *Stapelen van beloningen voor natuurinclusieve landbouw; Een lonkend perspectief?* Wageningen, Wageningen Economic Research, Rapport 2022-059.
- SNN, 2023. *Binnenkort subsidie duurzaam boeren Drenthe 2023*. Samenwerkingsverband Noord-Nederland. <https://www.snn.nl/nieuws/binnenkort-subsidie-duurzaam-boeren-drenthe-2023>
- Van Gogh Nationaal Park, 2022. *Brabantse Biodiversiteitsmonitor*. <https://www.vangoghnationalpark.com/nl/homepage/brabants-bodem/deelprojecten/brabantse-biodiversiteitsmonitor-melkveehouderij-bbm>
- Vijn, M., Docters van Leeuwen, H., Selin Noren, I., de Jonge, I., de Ridder, A., Vermeij, I., en van der Voort, M., 2023. *Duurzaamheidsscore certificatiesystemen bijpachtinschrijvingen Rijksvastgoedbedrijf: Beoordeling certificatiesystemen op bodem- en waterkwaliteit en biodiversiteit*. Wageningen, Wageningen Plant Research, Rapport WPR-OT-1008.

Meer informatie

Allard Jellema
E allard.jellema@wur.nl
www.wur.nl/economic-research

2023-164B